

Á Laugalandi er lögð áhersla á meðvitaða og úthugsaða skipulagningu á meðferðarumhverfinu, á viðmóti meðferðaraðila og félagsskap stúlkanna, í þeim tilgangi að gefa þeim tækifæri til að þroska færni sína; auka tilfinningagreind og félagsfærni og efla persónuuppbyggingu og innri hugræna færni þeirra. Meðferðarumhverfið á Laugalandi er „þolinmótt“ gagnvart hegðun stúlkanna. Að okkar mati eru þau hegðunareinkenni sem stúlkurnar sýna, merki um að þær eigi í innri baráttu. Í meðferð stúlkanna sýnum við stúlkunum, að við tökum þeim eins og þær eru og að við höfum nægan vilja og þol til að halda ró okkar yfir því sem við heyrum og sjáum. Þetta er sérstaklega mikilvægt í upphafi meðferðar þegar fyrstu tengsl okkar við þær eru að hefjast. Þær stúlkur sem til okkar koma, hafa flestar átt í erfiðleikum með að finna jákvæða svörun við tilfinningalegum þörfum sínum. Við leitumst við að veita þeim það viðmót og þá svörun sem þær þurfa. Heiðarleiki, samkvæmni milli orða og gerða, réttlátar kröfur og staðfesta í því sem við bjóðum stúlkunum, eru mikilvægir þættir í að byggja upp traust meðferðartengsl. Við hvetjum og kennum stúlkunum að vera heiðarlegar í samskiptum og gefum þeim tækifæri til að spreyta sig í samskiptum við starfsmenn, fjölskyldu og féлага, með þátttöku í ýmsum atburðum og með tíðum heimferðaleyfum.

Daglegt starf á Laugalandi markast af reglusemi og verða stúlkurnar fyrir stöðugum áskorunum, með að standa sig í meðferðarumhverfinu. Stúlkurnar hafa stöðugt tækifæri til að taka þátt í ýmiss konar samskiptum og athöfnum með meðferðarfélögum og meðferðaraðilum, innan þess ramma sem heimilið og umhverfi þess bjóða uppá. Þannig er alltaf ljóst hvað ætlunin er að gera og síðast en ekki síst að þær geta líka mótað það, sem gerist í dagskránni á heimilinu. Vegna þeirra góðu tengsla, sem við náum við stúlkurnar höfum við séð að þær finna fyrir innri hvatningu til að fylgja eftir reglum.

Meðferðaraðferðir byggja á því að þrepaskipta stöðu hvernar stúlku frá 1. upp í 5. þrep. Auk Samningsþreps, sem telst þó ekki til hinna fimm því stúlkur setja sig á það þrep sjálfar, með óheiðarleika eða neikvæðri hegðun. Tilgangurinn með þrepakerfinu er að skapa með því hvetjandi kerfi, þar sem stúlkurnar hafa mestan ávinning af að sýna góða hegðun og þar sem neikvæð hegðun hefur neikvæðar afleiðingar fyrir þær. Með neikvæðum afleiðingum er, fyrst og fremst átt við hlunninda- eða réttindamissi. Lögð er áhersla á að dvelja ekki við neikvæð hegðun, þess í stað að leggja alla áherslu á að undirstrika jákvæða hegðun, leiðbeina um hana og styðja. Þessi aðferð hefur reynst okkur vel og virkar í raun eins og leikur eða keppni við sjálfa sig að spreyta sig á að ná eins langt og hægt er. Þrepakerfið hjálpar okkur meðferðaraðilunum við að ramma inn meðferðarstarfið og gera það skilvirkara. Þrepakerfið á ekki einungis við á meðferðarheimilinu því hegðun í skóla hefur einnig áhrif á þrepastöðu viðkomandi stúlku. Stúlkunum finnst mikilvægt að vinna sér inn traust hjá meðferðaraðilum,

kennara og ekki síst foreldrum til að fá aukin réttindi þegar ákveðin sátt við stöðu þeirra hefur náðst, sem og innsýn í þá hegðun sem þær höfðu viðhaft áður en til vistunar á Laugaland kom. Hér að neðan gefur að líta þrepin og til hvers er ætlast á hverju þrepi sem og hvaða réttindi stúlkurnar fá við að hækka um þrep.

1. þrep-byrjunarþrepið

Stúlka sem er nýkomin á Laugaland er á 1. þrepi (byrjunarþrepi) í tvo til fjóra daga eftir því hve lengi hún er að ná því stigi að vilja vera með í því sem er að gerast í dagskránni á Laugalandi. Á þessu þrepi er stúlkun undir eftirliti meðferðaraðila og í mestri umgengni við þá. Hún sækir sjálf skriflega um 2. þrep (þátttökuprepið) þegar hún vill taka þátt í því sem fram fer á heimilinu. Þegar hún er tilbúin til að vakna á morgnana, borða með öðrum allar máltíðir, snyrta sig, klæða og fara í skólann. Reynslan sýnir að yfirleitt fara stúlkurnar að taka fullan þátt og sækja um 2. þrepið eftir tvo til fjóra daga þó er það einstaklingsbundið. Lögð er áhersla á að sýna stúlku á byrjunarþrepinu sem og á öðrum þrepum, jákvætt viðmót, skilning og stuðning.

Eftir að stúlka hefur lagt fram 2. þreps verkefnið sitt og verið samþykkt á annað þrepið af meðferðaraðilum og meðferðarfélögum fær hún í hendurnar handbók sem í eru upplýsingar um meðferðarheimilið Laugaland.

2. þrep-þátttökuprepið

Eins og nafnið bendir til, þá byggir þetta þrep á þátttöku stúlkanna í leik og starfi. Stúlkurnar fara í skóla eða vinnu, taka þátt í heimilishaldi og annast vel um sjálfa sig. Auk þess taka þær þátt í þeirri útivist sem í boði er, reglulegum ferðum til Akureyrar og síðast en ekki síst öllum meðferðarfundum, sálfræðiviðtölum og ART og öðru sem dagskráin á Laugalandi gerir ráð fyrir. Á þátttökuprepinu sem stúlkur dvelja oftast á í u.þ.b. í fjórar til fimm vikur, getur þó tekið lengri eða styttri tíma. Á þátttökuprepinu fara stúlkurnar að gera sér vel grein fyrir vanda sínum og fá leiðbeiningar frá meðferðaraðilum við að glíma við hann. Meðferðaraðilar mæta stúlkunum þar sem þær eru staddar og beina athyglinni að félagshæfni, sjálfstjórn og styrkleikum viðkomandi. Þrátt fyrir að þátttökuprepið geti verið erfitt fyrir viðkomandi stúlku getur það einnig verið jákvæðasti tíminn í meðferðinni, þar sem þær finna sterkt fyrir því, hvers þær eru megnugar og verða ítrekað stoltar af sjálfri sér yfir árangri sínum. Stúlkurnar hrasa oftast þó er það ekki algilt á þátttökuprepinu í fyrstu heimfararleyfunum, en þá fara meðferðaraðilar og sálfræðingur yfir það með þeim, hvað brást og hvað gekk vel. Einkunnarorðin á þessu þrepi eru “mistök er mjög hraðvirk leið til að læra af ” og svo gerir

maður betur næst. Þar sem mistökunum fylgja ekki neikvæð viðbrögð meðferðaraðila þá segja þær okkur iðulega frá mistökum eða óheiðarleikanum sem upp kom sjálfar eða eru hvattar til þess af meðferðarfélögum, eftir að ákveðnu trausti er náð og gera því mistökin síður aftur í meðferðinni. Æfingaleyfi heim hefjast á þessu þrepi eftir að stúlka hefur verið vistuð á heimilinu u.m.þ.b. í fjórarar til sex vikur. Við undirbúning þeirra er unnið að því að þær taki aukna ábyrgð, með miklum stuðningi foreldra. Fyrir leyfin heim er ekki síður nauðsynlegt að foreldrar undirbúi sig og fái aðstoð fyrir komu stúlkanna heim. Vandí stúlkanna er yfirleitt ekki einskorðaður við þær. Vandinn er mun heildrænni og á sér oft djúpar rætur.

Þegar stúlkunum finnst þær tilbúnar til aukinnar ábyrgðar á eigin meðferð, sækja þær skriflega um að fara á 3. þrep (ábyrgðarþrepið). Til þess hækka á 3. þrep, vinnur viðkomandi stúlka verkefni. Verkefnið gengur útá að svara skriflega áleitnum spurningum um ýmsa atburði sem stúlkan tók þátt í eða var upphafsmaður að og voru ólöglegir eða hættulegir. Stúlkan les verkefnið upp á meðferðarfundi og svarar spurningum frá meðferðaraðilum - og félögum tengdum verkefninu. Öll vinnan er gerð á jákvæðan hátt, án fordóma eða hneykslunar. Stúlkurnar finna jafnan til mikils léttis þegar þær hafa tekið þessi fyrstu skref til ábyrgðar á gjörðum sínum.

3. þrep-ábyrgðarþrepið

Á þessu þrepi eru stúlkurnar u.þ.b. í átta til tíu vikur en það er þó einstaklingsbundið. Þær taka nú aukna ábyrgð í orðum og gjörðum og á öðrum. Þær undirrita samning þar sem þær samþykkja að taka ábyrgð á sinni meðferð. Þær taka á móti nýliða, fá aukinn vasapening, svara í síma heimilisins, fá að vera lengur með sinn síma, geta haft símavin sem foreldrar samþykkja og þær fá leyfi til að vera einar utan heimilis og eða með stúlku sem komin er jafn langt eða lengra en þær í meðferðinni.

Þær geta farið einar í: bæjarferðir á Akureyri, í líkamsrækt, á skólaskemmtanir, setið í almennum bekk í skólanum ef áhugi og námslegar forsendur eru fyrir hendi, verið aðstoðarþjálfarar í ART, haft tölvu á herbergi sínu þó án þess að komast á netið. Þeim er treyst til aukins frelsis í hvívetna, ásamt lengri heimfararleyfum. Þeim er einnig trúað fyrir ýmsum ábyrgðarstörfum og hvers kyns verkefnum sem auka færni þeirra til að takast á við það sem framundan er eftir útskrift frá Laugalandi. Á þessu þrepi hefst hið eiginlega útskriftarferli. Markmið viðkomandi stúlku tengjast því sem stúlkan þarf að ná tökum á til þess að geta lifað farsælu lífi að lokinni dvölinni á Laugalandi. Á þessu þrepi tekur hún aukinn þátt í að leysa vandamál sem tengjast fjölskyldu hennar. Hún er virkur aðili á meðferðarfundum með

fjölskyldunni og í fjölskyldusamtölum. Hún vinnur verkefni tengd fjölskyldunni og tekur ábyrgð á lausnum og úrvinnslu þeirra. Þarna er unnið markvisst að því að tengja stúlkuna traustum böndum við fjölskyldu sína á ný og aðstoða foreldra og stúlku við að ná tökum á því að tala saman á ný og leysa þau mál jafn óðum sem upp koma í þeirra samskiptunum.

Þegar stúlkur eru tilbúnar, sækja þær skriflega um 4. þrepið (fyrirmyndarþrepið) og vinna verkefni sem tengjast því. Verkefnin eru einstaklingsbundin en yfirleitt hafa þær gert upp fortíð sína með því að skrifa ævisögu sína. Viðkomandi les verkefnið upp á meðferðarfundum og svarar spurningum því tengdu. Ef eitthvað hvílir á samvisku hennar t.d. vegna fyrri mistaka, þarf hún að gera tilraun til að létta á sér með því að biðjast afsökunar, leiðrétta ósannindi, allt eftir því sem við á.

4. þrep-fyrirmyndarþrepið

Á þessu þrepi hefur útskriftardagur jafnan verið ákveðinn og undirbúningur að útskrift hafinn. Stúlkur á þessu þrepi eru til mikillar fyrirmyndar alls staðar þar sem þær eru. Þær aðstoða meðferðarfélag sína svipað eins og meðferðaraðili. Þær eru fyrirmyndir þeirra sem styttra eru komnir í meðferðinni. Þær eru vinir er til vammis segja og hvetja hinar stúlkurnar til að takast á við vanda sinn. Þeim getur einnig verið treyst fyrir húslyklum ef þarf, þær fá eigin síma til afnota allan daginn og hafa frjálstan aðgang af nettengdri fartölvu. Stúlka á fyrirmyndarþrepinu getur dregið sig í hlé, en hefur þó aðstoðarskyldur við meðferðarfélag á samt hússkyldum. Á 4. þrepi fær stúlkan aukið tækifæri til að spreyta sig og getur sjálf látið vita ef eitthvað vantar á getuna og hún þarf aðstoð við frá meðferðaraðilum. Hún leitar ráða hjá meðferðaraðilum meira eins og til vana. Á þessu þrepi er hún heiðarleg í hvívetna og hegðunin eins óaðfinnanleg og forsendur hennar gefa tilefni til.

Stúlkurnar eru einstaklingar með ólíka getu, ólíkan bakgrunn og ólíkar þarfir. Þar af leiðandi gerum við ekki ráð fyrir sömu hegðun allra á þrepunum, en sníðum kröfurnar eftir hverri og einni stúlku hverju sinni. Þetta hefur gert það að verkum að sumar eru lengur en aðrar að ná sömu markmiðum, en komast þó oftast nær. Við reynum því að taka tillit til einstaklingssérkenna stúlkanna og að þær haldi þeim, en fella þær ekki allar í sama mót, þrátt fyrir að hegðunarmótun eigi sér óneitanlega stað.

5. þrep útskriftarþrepið

Eins og nafnið bendir til þá er stúlka á 5. þrepi að útskrifast. Hún hefur þá lokið sinni meðferð, átt góð heimferðarleyfi, hefur bætt samskipti við fjölskylduna leyst öll verkefni sem fyrir hana hafa verið lögð á Laugalandi með sóma.

Samningsþrepið

Ef stúlku verður á og hún tekur ákvörðun um að fara ekki eftir þeim reglum sem eru á heimilinu, eða hún tekur ákvörðun um að gera eitthvað sem samrýmist ekki því þrepi, sem hún er á. Setur hún sig sjálf á samningsþrep. Við það missir hún öll hlunnindi sem hún hafði á því þrepi sem hún var á. Ef hún hefur unnið sér inn hlunnindi en ekki tekið þau út geymast þau þar til hún hefur aftur komist á sinn fyrri stað innan þrepakerfisins. Stúlkur eru yfirleitt ekki lengi á samningsþrepi. Þær segja frá mistökum í samtölum við meðferðaraðila og á meðferðarfundum, leggja fram verkefni og sækja um að fá að halda áfram. Á þessu þrepi reynir mjög á meðferðaraðila/tilsjónarmann viðkomandi stúlku um að ná samningum og finna leiðir til að hún geti haldið áfram í meðferðinni.